

Essay

Het provinciaal begrotingstoezicht op gemeenten is aan een grondige herziening toe

Jan van der Lei

Meerjarenvisie gemeenten 2020-2024

De VNG werkt aan een krachtige lokale overheid. Dat doen we door agendasettend te zijn op voor gemeenten relevante vraagstukken en ontwikkelingen, en door de lokale uitvoering centraal te stellen bij maatschappelijke opgaven. Daarom werken we nu met gemeenten aan een Meerjarenvisie gemeenten 2020-2024, waarin onderwerpen centraal staan waar gemeenten de komende jaren mee aan de slag gaan. Wij laten een aantal essays op persoonlijke titel schrijven, als bijdrage aan de discussie over de Meerjarenvisie.

Auteur

Jan van der Lei is algemeen econoom en werkt bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Hij richt zich daar op onderwerpen als het gemeentefonds, de begrotingsruimte van gemeenten, de financieringsbehoefte van gemeenten en administratieve verplichtingen die aan gemeenten worden opgelegd. Daarvoor werkte hij bij de Universiteit van Amsterdam.

Meer informatie of vragen? Kijk op de VNG site of neem contact op met Jan van der Lei:
jan.vanderlei@outlook.com

Dit essay is gebaseerd op het boek *Houdbare gemeentefinanciën. Het bewaken van de financiële conditie in Nederland*. van Jan van der Lei uit 2019. ISBN 9789082985009

Inleiding

Het provinciaal begrotingstoezicht op gemeenten dateert uit de tijd dat Nederland deel uitmaakte van het Franse Keizerrijk van Napoleon. Het is een Frans relikwie. Het provinciaal toezicht bestond daarmee ruim een eeuw voordat in Nederland een wettelijke regeling voor noodsteun aan gemeenten met financiële problemen werd ingesteld. Deze eerste regeling voor noodsteun is van voor de Tweede Wereldoorlog. De wettelijke begrotingssnorm aan de hand waarvan het provinciaal toezicht wordt uitgevoerd, is ontstaan tijdens de boekhoudhervorming bij gemeenten als gevolg van de New Public Management-beweging eind vorige en begin deze eeuw. Gegeven de kritiek uit verschillende hoeken rijst de vraag of dit provinciaal toezicht en ook de begrotingsnorm die daarbij wordt gehanteerd, nog goed functioneert. Het huidige wettelijke stelsel dat onder andere met de regeling voor artikel 12 saneringssteun de goedkoop geldpolitiek voor de financieringsbehoefte van gemeenten bewerkstelligt, kan met een andere invulling van dit toezicht worden verbeterd.

De goedkoop geldpolitiek is voordelig, maar maakt toezicht blijvend nodig

In Nederland wordt voor de financieringsvraag van gemeenten een goedkoop geldpolitiek toegepast. Volgens artikel 193 Gemeentewet zijn rente en aflossingen op schulden verplichte uitgaven van gemeenten. Artikel 12 Financiële-verhoudingswet (artikel 12 Fvw.) voorziet in een regeling voor het verstrekken van geldelijke saneringssteun aan gemeenten in financiële moeilijkheden. Die steun wordt op aanvraag van de gemeente verstrekt uit het gemeentefonds en gaat daarom ten koste van de algemene uitkering aan de andere gemeenten. Bij de Europese Banken Autoriteit zijn leningen aan gemeenten aangemeld als schulden waarvoor dezelfde kredietwaardigheid geldt als voor leningen aan de Nederlandse Staat. Voor deze leningen geldt een 0 % solvabiliteitsvereiste en banken hoeven daarom tegenover deze leningen geen eigen vermogen aan te houden. Tot slot zijn er twee overheidsbanken, de BNG-Bank en de NWB Bank, die tegen lage rentetarieven leningen aan gemeenten verstrekken.

Deze goedkoop geldpolitiek brengt voordelen voor de Nederlandse gemeenschap met zich mee. Waar een lening met een rentevaste periode van tien jaar en een hypothecaire zekerheid voor de burger 1 ¾ % rente kost (voorjaar 2019), betalen gemeenten voor een rentevaste lening van tien jaar maar een ½ % rente. Rentekosten zijn bijkomende kosten en een gemeente met schulden houdt daarom minder geld over voor uitgaven aan publieke voorzieningen. Maar vanuit het oogpunt van de gemeenschap ligt deze rekensom juist andersom.

Vanuit de gemeenschap bezien is een gemeente die geld leent voor investeringen, op dit moment 1 ¼ procentpunt goedkoper uit dan wanneer de investering wordt betaald uit het vooraf innen van hogere belastingen. In het laatste geval zit de desbetreffende schuld door de hogere belastingen bij de inwoners en die betalen dan 1 ¼ procentpunt meer rente in vergelijking met een gemeente die geld leent voor de investering. Door de gemeente als gemeenschappelijk inkoopkantoor voor leningen te benutten levert dit per saldo lagere belastingen voor de inwoners op. Daarbij zal de gemeentelijke organisatie door de rentedruk van de leningen op de exploitatie gedwongen worden doelmatiger en doeltreffender te werk te gaan. Een gemeente die geld leent voor zijn investeringen en dus schulden heeft, levert al met al een voordeel op voor de gemeenschap. De schulden moeten alleen niet te hoog zijn.

Aan de goedkoop geldpolitiek kleeft echter een nadeel. Het zogenaamde mechanisme van kredietransoenering wordt erdoor buiten werking gesteld. In landen waar dit mechanisme bij leningen aan gemeenten wel werkzaam is, zal een bank of obligatiehouder voor een lening aan een gemeente met hoge schulden een hogere rente vragen, omdat het wanbetalingsrisico door de hogere rentedruk en aflossingsverplichtingen op de gemeentelijke uitgaven groter is. Een gemeente met hoge schulden belandt sneller in een schuldschijf en komt daarmee eerder in betalingsproblemen. Deze hogere rente van de markt bij hoge schulden vormt een signaal voor een gemeentebestuur en dwingt het bestuur niet te hoge schulden aan te gaan. Voorbeelden van gemeenten die wel failliet gaan, disciplineren daarbij de andere gemeenten om een gezonde financiële huishouding te voeren.

Doordat in Nederland de terugbetaling van gemeenteschulden is gegarandeerd, wordt ongeacht de hoogte van de schuld altijd dezelfde lage rente in rekening gebracht. De disciplinerende werking van het rentemechanisme om op de gezondheid van de gemeentefinanciën te letten ontbreekt. Daarbij zijn de Nederlandse gemeenten voor hun inkomsten erg afhankelijk van overdrachten van het Rijk. Omdat ze daardoor zelf weinig belasting hoeven op te halen, wordt de discipline om op de gezondheid van de gemeentefinanciën te letten nog verder ondergraven. De hoge afhankelijkheid van overdrachten leidt tot een verminderd verantwoordelijkheidsbesef, omdat de bestuurders de eigen gemeentebroek niet hoeven op te houden.

Om dit gemis op te vangen houden in Nederland de provincies toezicht op de begrotingen van gemeenten. De provincie is daarmee de poortwachter die het beroep van gemeenten op artikel 12 saneringssteun moet voorkomen. Nederlandse gemeenten gaan immers niet failliet, maar doen bij onoverkomelijke financiële problemen juist een beroep op deze wettelijke saneringsregeling. Aan de hand van een begrotingsnorm die in de Gemeentewet is vastgelegd, beoordelen de gedeputeerde staten van de provincies jaarlijks de begrotingen van gemeenten. Bij het niet voldoen aan de norm wordt een gemeente onder verscherpt toezicht van de provincie geplaatst. De gemeentebegroting moet dan op last van de provincie worden aangepast en de gemeente mag alleen nog uitgaven doen die door de provincie zijn goedgekeurd.

Kritiek op het provinciaal begrotingstoezicht

Het Rijk geeft met het provinciaal toezicht en de saneringssteunregeling van artikel 12 Fvw. enerzijds en met het verstrekken van voldoende financiële middelen aan gemeenten via het gemeentefonds en specifieke uitkeringen anderzijds invulling aan zijn systeemverantwoordelijkheid voor gezonde gemeentefinanciën. Het provinciaal toezicht fungeert daarbij als poortwachter die het beroep op artikel 12 saneringssteun moet beperken.

Op het provinciaal begrotingstoezicht is de afgelopen jaren vanuit verschillende hoeken kritiek geuit. En ook de norm aan de hand waarvan dit toezicht wordt uitgeoefend, is niet vrij van kritiek gebleven. Hierna volgt een kort overzicht van de kritiek op het provinciaal begrotingstoezicht. De kritiek op de begrotingsnorm volgt later.

Door herindelingen van gemeenten is in meerdere provincies het aantal gemeenten flink afgenomen. Daarmee is ook de werklast voor de provinciale toezichthouders verminderd. In verschillende provincies heeft dit geleid tot een lagere bezetting aan menskracht voor de uitvoering van het toezicht. De bezetting is in sommige provincies dermate marginaal dat als er een toezichthouder ziek wordt of van de trap valt, het begrotingstoezicht letterlijk wegvalt. Er is te weinig kritische massa.

Hoewel het toezicht zich moet richten op naleving van de begrotingsnorm uit de Gemeentewet, loopt het toezicht op de gemeenten tussen provincies ook uiteen. Dit houdt mede verband met een ruime of juist zeer beperkte capaciteit voor de uitvoering van het toezicht. Deze verschillen zijn echter ook een gevolg van de opvatting van de desbetreffende gedeputeerde in elke provincie bij wie de uitoefening van het toezicht is belegd. Daarbij is er sprake van politieke verwevenheid tussen de gemeentebestuurders en de gedeputeerde die is belast met het begrotingstoezicht.

In meerdere provincies gaat de bemoeienis van de uitvoerders van het toezicht met gemeenten juist veel verder dan het toezicht van de financiële boekwerken aan de hand van de wettelijke begrotingsnorm. Financiële ambtenaren bij gemeenten ervaren een administratieve toezichts-overlast.

Tot slot beïnvloedt beleid van de provincie op andere terreinen de uitkomst van het provinciaal begrotingstoezicht op gemeenten. De provincies zijn bijvoorbeeld ook verantwoordelijk voor de programmering van de woningbouwopgave. Toen tijdens de afgelopen recessie gemeenten door de vastgoedcrisis met hun grondexploitatie in financiële problemen kwamen, steeg het aantal gemeenten dat onder verscherpt toezicht kwam te staan, niet. Dat aantal nam juist af.

De toenmalige Raad voor de financiële-verhoudingen constateerde in 2017 op basis van een analyse van de aanvragen van artikel 12 saneringssteun van de afgelopen jaren dan ook dat in veel gevallen het provinciaal toezicht steken heeft laten vallen. Er zijn volgens de Raad meer gevallen artikel 12 saneringssteun waarbij iets op het toezicht van de provincie is aan te merken, dan dat er gevallen zijn waar de provincie naar behoren heeft gehandeld. Wat daarbij speelt, is dat de saneringssteun niet voor rekening van de provincie of van het Rijk is. Die rekening wordt afgewenteld op het collectief van de andere gemeenten, omdat deze ten laste van het gemeentefonds wordt gebracht. Naast de provincie zelf heeft het Rijk daarom ook geen prikkel om toe te zien op een adequate uitoefening van het provinciaal toezicht.

Het provinciaal toezicht kan worden gedepolitiseerd en de uitvoering gecentraliseerd

Het ligt dan ook voor de hand om het begrotingstoezicht op gemeenten meer op afstand van de provinciale politiek te plaatsen en de uitvoering van dit toezicht te centraliseren in een onafhankelijk overheidslichaam, zodat er voldoende kritische massa ontstaat voor een voldoende bezetting voor de uitvoering van het toezicht. Voor het depolitiseren kan de besluitvorming voor het onder verscherpt toezicht plaatsen van een gemeente worden belegd bij de gezamenlijke Commissarissen van de Koning. Die kunnen daarvoor als rijks-commissaris optreden. Daarnaast moeten vertegenwoordigers van gemeenten en het Rijk een plaats in de governance krijgen.

De uitvoering van het toezicht door de centrale organisatie zelf kan plaats vinden door monitoring van de financiën van de Nederlandse gemeenten. Het toezicht kan dan tevens de uitvoering van het verstrekken van artikel 12 saneringssteun op zich nemen en moet daarvoor gemeenten onder curatele kunnen plaatsen. De saneringssteun zelf hoort daarbij ten laste van de Rijksbegroting te worden gebracht. Met dit laatste krijgt het Rijk zelf een belang bij een goede werking van het systeem en bij een goede verdeling van overdrachten aan gemeenten.

Deze figuur voor het begrotingstoezicht op gemeenten is tegenwoordig goed haalbaar. Het aantal gemeenten bedraagt door herindeling nog maar 355. Door de digitalisering is van iedere gemeente de informatie over de financiën op nationaal niveau in detail voorhanden en wordt tijdig geactualiseerd. Met het centraliseren van het toezicht wordt de wettelijke begrotingsnorm uniform toegepast. Door monitoring aan de hand van deze informatie kan de toezichthouder risicogericht de houdbaarheid van de financiën van gemeenten beoordelen. Door het op afstand risicogericht monitoren, ondervinden gemeenten minder last van bemoeienis van het toezicht. Met het onder curatele kunnen plaatsen van een gemeente door het toezicht, ontstaat een dreiging van verlies van autonomie voor gemeenten. Deze dreiging vervangt (deels) het ontbrekende mechanisme van kredietrantsoenering. Dit versterkt het horizontaal toezicht door gemeenten zelf.

De huidige normen voor het begrotingstoezicht en de artikel 12 steunverlening zijn lek

Om de rechtszekerheid voor gemeenten bij het begrotingstoezicht van hogerhand te borgen, moet de reikwijdte van dit toezicht worden beperkt tot een beoordeling van de financiën aan de hand van een wettelijke norm. De huidige wettelijke begrotingsnorm voldoet daarvoor echter niet. Deze norm eist dat de structurele lasten op de exploitatierekening tenminste worden gedekt door structurele baten. Daarbij geldt de norm voor de begroting en niet voor de rekening. Om een aantal redenen selecteert de norm gemeenten met potentieel onhoudbare gemeentefinanciën slecht.

Ten eerste wijkt het resultaat van de primitieve begroting bij gemeenten in de regel sterk af van het uiteindelijke rekeningresultaat. Hierdoor kan de schuldbelasting van het gemeentebezit door negatieve exploitatieresultaten steeds verder oplopen zonder dat het toezicht ingrijpt. Dit is ten tweede ook mogelijk doordat bij herhaling de incidentele lasten niet door incidentele baten worden gedekt. Ieder jaar kan daardoor sprake zijn van een exploitatietekort. Ten derde kunnen met de wettelijke begrotingsnorm de schulden van een gemeente door investeringsuitgaven hoog oplopen zonder dat het toezicht ingrijpt. Investeringsuitgaven tasten het exploitatieresultaat niet direct aan. Ten vierde is de begrotingsnorm niet transparant. Het onderscheid tussen structurele baten en lasten enerzijds en incidentele baten en lasten anderzijds vergt lange beleidsnotities die vervolgens slecht worden nageleefd.

Ondanks het toezicht met behulp van de huidige norm waren er in de jaren 2015, 2016 en 2017 maar liefst 43 gemeenten waarvan in al deze opeenvolgende jaren het eigen vermogen door negatieve exploitatieresultaten kromp. Van deze gemeenten hadden 32 gemeenten in twee van de drie jaren een exploitatietekort groter dan 2% van de inkomsten en 7 gemeenten zelfs in alle drie jaren een exploitatietekort groter dan 2%. Van deze zeven gemeenten stond geen enkele gemeente onder verscherpt toezicht. Van de hiervoor genoemde 32 gemeenten stond slechts één gemeente onder verscherpt toezicht van de provincie. Hieruit blijkt dat de huidige norm niet goed werkt.

Voor het verlenen van artikel 12 saneringssteun aan een gemeente met onoverkomelijke financiële problemen gelden andere normen. Maar ook die normen zijn ongeschikt voor het begrotingstoezicht op gemeenten. Met die normen is bijvoorbeeld in het recente verleden rechtmatig saneringssteun verstrekt aan een gemeente die per saldo een positief financieel vermogen had, de gemeente had per saldo dus geen schulden, en waarvan het eigen vermogen niet zorgbarend door negatieve exploitatieresultaten slonk. Aan de hand van deze normen is vaker saneringssteun aan gemeenten verstrekt, terwijl dat op keper beschouwd niet nodig was.

De ontwikkeling van de vrije reserves is geen goede basis voor een begrotingsnorm

Een goede begrotingsnorm voor gemeenten moet zich ook niet alleen richten op de ontwikkeling en de omvang van de vrije reserves, zoals nu het geval is. Deze vrije balansreserves hebben bij gemeenten geen inkomstenfunctie, financieringsfunctie en bestedingsfunctie en zijn ook geen maat voor de vermogensbuffer, zoals we met z'n allen in Nederland geruime tijd dachten. Balansreserves zijn geen geldmiddelen, maar een imaginaire sluitpost om de balans sluitend te maken en het controleverband van dubbelboekhouden tussen de balans en de exploitatierekening vorm te geven.

Een gemeente is daarbij geen op winst gerichte onderneming. De gezondheid van de financiën moet daarom niet met een bedrijfsbril worden benaderd. Omdat een gemeente een organisatie is die inkomen besteedt in plaats van verdient, en die door de artikel 12 saneringssteunprocedure niet failliet gaat, doet de liquiditeitswaarde van een gemeente er niet toe. Het is daarom niet nodig deze liquiditeitswaarde met de vrije reserves van het eigen vermogen in beeld te brengen. Dat is overigens ook niet mogelijk, omdat voor veel overheidsbezittingen per definitie geen markt bestaat en de verkoopwaarde dus niet is te bepalen. De liquiditeitswaarde is hier de geldsom die overblijft als alle bezittingen worden verkocht en de activiteiten worden gestaakt of bij de verkoop van de bezittingen zijn inbegrepen.

Het wel of niet aanwezig zijn van eigen vermogen in combinatie met een structureel exploitatietekort geeft ook geen informatie of een gemeente saneringssteun nodig heeft. Een structureel maar stabiel negatief exploitatietekort leidt bij trendmatig groeiende inkomsten tot een negatief eigen vermogen dat ook stabiel is. Het gemeentehuis staat dan financieel gezien onder water, maar dat is net als bij particuliere huizenbezitters geen probleem als het inkomen op peil blijft. Een dergelijke situatie is prima houdbaar, zolang er na het voldoen van de schuldverplichtingen genoeg middelen overblijven voor een aanvaardbaar voorzieningenniveau.

Een begrotingsnorm moet zich richten op de betaalbaarheid van de schuld

Het draait bij gemeenten net als bij landen en particuliere huishoudens om de vraag of de schulden met het toekomstige inkomen kunnen worden gedragen. Dat moet ook het geval zijn bij een slechtweerscenario. Daarbij moet worden nagegaan of na de ombuigingen voor het opvangen van het slechtweerscenario en na het voldoen van de schuldverplichtingen er genoeg van het inkomen overblijft voor een aanvaardbaar niveau aan uitgaven voor publieke voorzieningen en de belastingen daarvoor niet te veel moeten worden verhoogd.

Voor een oordeel of de overheidsfinanciën van een land of een staat houdbaar zijn, brengt men daarom het houdbaarheidstekort bij een fictief slechtweerscenario in beeld op basis van de toekomstige kasstroom in lopende prijzen. Bij lopende prijzen bevat deze kasstroom de invloed van demografische en sociaal-economische ontwikkelingen en het stijgen van de lonen en de inflatie. Het houdbaarheidstekort is de structurele ombuigingsopgave die nodig is om het stressscenario op te vangen. Met een kengetal over het houdbaarheidstekort kan vervolgens een oordeel over de gezondheid van de financiën worden geveld. Een dergelijke benadering kan ook voor gemeenten worden toegepast.

De economische theorie voorspelt echter dat bij een rente op schulden lager dan de groei van de inkomsten de ruimte voor uitgaven aan publieke voorzieningen juist toeneemt naarmate de schulden hoger zijn. In Nederland is de rente die gemeenten voor nieuwe leningen betalen, al een aantal jaren lager dan de groei van de inkomsten. Recente berekeningen van de houdbaarheidstekorten van de Nederlandse gemeenten laten dan ook zien dat de ombuigingsopgave bij een fictief slechtweerscenario kleiner is naarmate de schulden (als aandeel van de inkomsten) hoger zijn.

Dit komt doordat een deel van de benodigde ombuigingen wordt weggewerkt door het herfinancieren van oude schulden. Hierdoor dalen de rentelasten, wat een deel van de benodigde ombuigingen opvangt. Daarnaast is door de lage rente het voordeel van het structurele financieringstekort groter. Een hogere schuld vangt daarom met het structurele financieringstekort ook een groter deel van de benodigde ombuigingen op.

Een begrotingsnorm voor het houdbaarheidstekort werkt dus niet onder alle economische omstandigheden om de hoogte van de schulden te beteugelen. Daarom is voor het toezicht een uitgebreidere begrotingsnorm op basis van meer kengetallen nodig. Een houdbaarheidsberekening is wel de methode om de hoogte van de saneringssteun voor een gemeente in financiële problemen te berekenen.

Een financiële conditie index op basis van een stoplichtenmodel

De afgelopen jaren hebben meerdere gemeenten geëxperimenteerd met een stoplichtenmodel op basis van financiële kengetallen om meer zicht op de financiële gezondheid te krijgen. Daarbij kwamen de volgende problemen om de hoek kijken. Welke set kengetallen is daarvoor geschikt? Hoe moeten de uitkomsten op de verschillende kengetallen worden gewogen? Als twee kengetallen op rood staan, zit de gemeente dan in financiële problemen?

De houdbaarheid van de financiën ligt in de toekomstige begrotingsruimte van een gemeente opgesloten. Om een goede set kengetallen voor een oordeel over de houdbaarheid van de financiën samen te stellen moet daarom een antwoord op de volgende vraag worden gezocht: Welke aandachtsgebieden van de financiële structuur beïnvloeden de toekomstige begrotingsruimte van een gemeente in belangrijke mate? Door vervolgens voor elk van die aandachtsgebieden een financieel kengetal te ontwikkelen, dat daarbij het beste aan de voorwaarden voor een goed kengetal voldoet, wordt een bruikbare set kengetallen verkregen.

Van deze set kengetallen kan vervolgens een indexgetal worden gebouwd voor een oordeel over de financiële conditie van een gemeente. Daarvoor moet voor elk kengetal een signaalwaarde worden bepaald, waarboven sprake is van financiële stress op het bijbehorende aandachtsgebied. Een overschrijding van de signaalwaarde levert dan een score op voor de uitkomst van deze financiële conditie index.

Bij de Nederlandse gemeenten beïnvloeden de volgende tien aandachtsgebieden de toekomstige begrotingsruimte in belangrijke mate: 1. De rentegevoeligheid op de korte termijn; 2. De druk van de schulden op de exploitatie; 3. De effectieve hoogte van de schuld als rekening wordt gehouden met de uitgeleende gelden en de voorraden; 4. De structurele uitkomst van het exploitatieresultaat; 5. De afhankelijkheid van overdrachten van het Rijk; 6. De hoogte van de netto investeringen; 7. De schuldbelasting van het bezit; 8. De onbenutte belastingcapaciteit onroerendezaakbelasting; 9. De omvang van de uitgaven op de exploitatierekening waarop ombuigingen mogelijk zijn; 10. De omvang van het houdbaarheidstekort bij een slechtweerscenario.

Een index van kengetallen voor deze aandachtsgebieden, levert in beginsel een bruikbare norm op voor het begrotingstoezicht om de financiële conditie van gemeenten op afstand te monitoren. Als uit een dergelijke index blijkt dat slechts een, twee of drie achterliggende kengetallen op rood staan, is dit een teken dat de gemeente er nog goed voor staat.

In het boek *Houdbare gemeentefinanciën. Het bewaken van de financiële conditie in Nederland*. (Van der Lei, 2019) ontwikkel ik een dergelijke index. Bij het toepassen ervan op de Nederlandse gemeenten (aan de hand van de vermogensbalans 2016 en de exploitatie-rekening 2017) levert dat elf gemeenten op met een zwakke of onvoldoende financiële conditie. Er staan bij die gemeenten meer dan vier kengetallen op rood. Dit aantal van elf gemeenten komt min of meer overeen met de uitkomsten van het huidige provinciaal toezicht in die jaren. De overlap is echter minimaal. Tien van deze elf gemeenten met een zwakke of onvoldoende financiële conditie werden niet door het provinciaal toezicht opgemerkt. Daarentegen stonden in deze jaren ook gemeenten met een voldoende tot goede financiële conditie onnodig onder verscherpt toezicht van de provincie.

Het mag duidelijk zijn, er is werk aan de winkel. Aan het begrotingstoezicht op de gemeenten valt het een en ander te verbeteren. Daarvoor moet wel de wetgeving worden aangepast. Zowel de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als de Tweede Kamer moet daarvoor acteren.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

april 2019

vng.nl